

Sožitje z medvedom?

Katja Konečnik in Tanja Struna,

koordinatorki projekta IPA Sožitje, Zavod za gozdove Slovenije in Ljudska univerza Kočevje

Ljudska univerza Kočevje, Zavod za gozdove Slovenije, Nacionalni park Risnjak in Javna ustanova Priroda smo s projektom *Skupaj ohranjamo življenje in bogastvo narave za prihodnje rodove - Sožitje* uspešno kandidirali na II. razpisu v okviru programa Instrument za predpristopno pomoč (Instrument for Pre-Accession Assistance, IPA) Slovenija-Hrvaška 2007-2013. Projekt je začel teči aprila leta 2011 s podpisom sporazuma o partnerstvu, projektne dejavnosti pa so se zaključile s koncem aprila leta 2013.

Glavni cilj vseh zastavljenih dejavnosti v okviru projekta je bilo povečanje zavesti o pomenu ohranjanja biotske raznolikosti in njenega ohranjanja za prihodnje generacije,

še zlasti na širšem obmejnem območju med Slovenijo in Hrvaško, v regiji, bogati z gozdnimi in vodnimi viri ter veliko pestrostjo rastlinskih in živalskih vrst.

Med njimi je ena od najbolj zanimivih vrst prav rjavi medved. Zaradi tekmovanja s človekom in razvoja človeške družbe skozi stoletja so bili medvedi iz večjega dela zahodne in srednje Evrope iztrebljeni, zato se precej trudijo, da bi ga vsaj delno vrnili v naravne ekosisteme. Pri nas je medved stalni prebivalec, trenutnim bivanjskim razmeram v dinarskem delu Slovenije in Gorskega kotarja na Hrvaškem je med vsemi zvermi najbolj prilagojen, zaradi česar populacija v zadnjih petdesetih letih stalno narašča. Kljub temu se v današnjem času zaradi povečevanja števila konfliktov z medvedi povečuje pritisk za zmanjšanje njihovega števila.

Rjavi medved. Foto: Stenko Pelc.

Ohranitev medveda je veliki meri odvisna od odnosa javnosti do medveda. Kakšen je odnos osnovnošolcev do medveda, koliko so seznanjeni z življenjem medveda in ustreznim obnašanjem v njegovem življenjskem prostoru, na lep način lahko razberemo iz njihovih likovnih in literarnih del. V okviru likovno-literarnega natečaja, ki je potekal spomladi leta 2012 in pri katerem so sodelovali otroci z obeh strani reke Kolpe, smo uspeli zbrati 80 literarnih prispevkov in 160 likovnih del. Najzanimivejša dela so zbrana v dvojezični knjižici *Medvedje dogodivščine* ter koledarju za leto 2013.

Maruša Rako iz 4.b razreda kočevske Osnovne šole Ob Rinži je ustvarila pesem z naslovom *Medvedek Brundo*:

Brunda, brunda, brunda,
Moja je kosmata bunda.
Jagode, hruške, med,
Rad imam zeleni svet.
Košati grmi moje zavetje,
Rad imam vseh ptic petje.
Vstanem, zarjovem, sem strašen,
A v srcu en gozdni fant plašen.

Gozdnati svet Gorskega kotarja in Kočevske je skupni življenjski prostor človeka in medveda, zato se srečanjem ne moremo izogniti. Podobno kot človek tudi medved v tem prostoru zadovoljuje svoje potrebe po hrani in vodi, zavetju in miru ter razmnoževanju. Medved se pretežno zadržuje v gozdovih, zaradi hrane pa obiskuje tudi travnike, polja in sadovnjake v bližini vasi in naselij. Tako se v svoji potrebi po preživetju giblje za priložnostmi, ki pa jim jih marsikdaj iz nevednosti ponudi kar človek sam. Zaradi nevednosti ljudje pogosto z napačnimi odločitvami posegamo v ta prostor, z njim neprimerno gospodarimo in se v njem neprimerno obnašamo. S tem ustvarjamo spore, ki v prvi vrsti ogrožajo nas same, posledično pa tudi medveda in njegov obstoj. Da bi bilo nevednosti čim manj, da bi prebivalcem in tudi obiskovalcem približali medveda ter v želji, da bi v prihodnje zaživel v sožitju, smo v okviru projekta *Sožitje* izpeljali več dejavnosti.

Vzpostavili smo dve Medvedovi poti, eno na slovenski in eno na hrvaški strani meje, ki sta namenjeni spoznavanju medveda, njego-

Medvedje dogodivščine.
Marija Majetič,
8.a, Osnovna šola
Ivana Gorana
Kovačiča, Vrbovsko.

vih potreb in navad. Medvedovo pot na slovenski strani sestavljajo tri postaje in Mala medvedova pot, opremljene z razlagalnimi tablami. Postaje stojijo v neposredni bližini glavne ceste Ribnica–Kočevje–Brod na Kolpi, in sicer na Jasnici, odcepu za Colnarje ter pri centru TRIS v Vasi. Mala medvedova pot poteka po delu Gozdne učne poti Rožni studenec, z izhodiščem na jasi pri Mrzlem studencu pri Kočevju. Na hrvaški strani, v neposredni okolici Osnovne šole F. K. Frankopana v Brodu na Kolpi, nas sprejme lesena skulptura medveda, ki je eden od šestih zanimivih unikatnih učnih pripomočkov. Pot dopolnjuje še šest razlagalnih tabel.

Da bi prebivalce in obiskovalce opozorili na dejstvo, da naše obnašanje na življenjskem območju medveda neposredno vpliva na njihovo obnašanje, smo enega od medvedov opremili s telemetrično ovratnico. S spremljanjem gibanja medveda Iva, kakor so ga poimenovali lovci ob odlovu, smo želeli iz prve »tace« izvedeti, kje v prostoru ustvarjamo točke, ki so za medveda tako vabljive, da premagajo tudi prirojeni strah pred približanjem človeku. V Sloveniji opravljene

študije gibanja medvedov so pokazale, da so v prvi vrsti največji magnet za medveda neustrezno odložene smeti, med katerimi se dokaj pogosto znajdejo tudi odpadki živalskega izvora, klavnični odpadki in ostanki hrane, v drugi vrsti pa neustrezno varovane domače živali, predvsem drobnica, in seveda čebelnjaki, tudi zrelo neobrano sadje v sadovnjakih jeseni je za medveda pomembni vir hrane. Žal smo medveda Iva lahko spremljali le prvih deset dni, dokler ni signal ovratnice začel javljati mirovanje. Medved si jo je nekako uspel sneti.

Še več o potrebah in navadah medvedov ter o možnih učinkovitih rešitvah in ustreznih načinih ravnanja na območju medvedov je mogoče izvedeti v filmu in brošuri *Sožitje z medvedom?*. Avtor filma, Mirko Perušek, je k sodelovanju pri 27 minut trajajočem dokumentarnem filmu povabil več slovenskih in hrvaških strokovnjakov ter več let skrbno zbiral posnetke različnih medvedov iz dinarskih gozdov. Besedila v brošuri, ki je hkrati tudi ovitek za DVD s filmom, dopolnjujejo humorne ilustracije in odlične fotografije več uveljavljenih naravoslovnih fo-

Vsi medvedi sveta na Medvedovi poti v Brodu na Kolpi. Foto: Katja Konečnik.

Življenjska sopotnika – človek in medved.

Foto: Janez Konečnik.

tografov. Tako brošura kot film sta izdelana v treh jezikih, slovenskem, hrvaškem in angleškem. Film je bil predvajan v okviru več predstavitev na obeh straneh meje, tudi v Prirodoslovnem društvu v Ljubljani, skupaj si ga je ogledalo skoraj tisoč gledalcev. Tudi tisoč brezplačnih izvodov filma in brošur je še pred zaključkom projekta pošlo. Zavezujemo se, da bo film kmalu dostopen tudi na spletni strani projekta in na YouTubeu.

Vse več otrok danes izgublja neposreden stik z naravo, zato smo se odločili za postavitev dveh učilnic v naravi. Saj se v naravi veliko lažje učimo o naravi, njenih značilnostih in zakonitostih. Še zlasti, če znanje pridobivamo z igro in raziskovanjem, vključujemo vsa čutila, smo spodbujeni k samostojnemu spoznavanju in aktivnemu sodelovanju

v skupini. Učilnice v naravi tako čakajo na obiskovalce na jasi pri Mrzlem studencu, ki je del Gozdne učne poti Rožni studenec, ter na učni poti Leska v Narodnem parku Risnjak. Vodenje skupin prevzamejo gozdni pedagogi, v Sloveniji iz Zavoda za gozdove Slovenije, Območne enote Kočevje, na Hrvaškem iz Narodnega parka Risnjak.

Prav v ta namen smo usposobili skupino štirinajstih gozdnih pedagogov, ki prihajajo iz partnerskih organizacij, pa tudi drugih, ki se ukvarjajo z mladimi. Gozdna pedagogika je bila za hrvaške kolege pomembna novost, v Slovenijo pa je prišla preko različnih projektov in sodelovanj z Inštitutom za gozdno pedagogiko iz Avstrije. Cilj gozdne pedagogike je vzbuditi osebno zanimanje za

Učenje v naravi je lahko tudi zabavno.

Foto: Iva Vrančič.

gozd in njegovo vlogo ter razviti v gozdu ustrezno in odgovorno vedenje, ki pa vedno poteka z lastno aktivnostjo, ustvarjalnostjo posameznika in skupine, v dobrem vzdušju in brez pritiska po doseganju uspeha.

Na dneve z gozdnimi pedagogi smo povabili osnovnošolce iz Fare, Kočevja in Delnic. Vsi smo se dobro zabavali, še posebej pri

premagovanju jezikovnih preglavic ob razčiščevanju podrobnosti, ali je žir plod bukve ali hrasta.

Če načrtuješ za eno leto, posej žito.

Če načrtuješ za deset let, posadi drevo.

Če načrtuješ za prihodnost, vzgajajo mladino.

Kitajski pregovor

Iz zgodovine slovenske paleontologije • Po sledih neveljskega mamuta

Po sledih neveljskega mamuta

Danijel Bezek

Letos mineva 75 let od odkritja okostja mamuta v Nevljah pri Kamniku. Takrat je bila, ob skromnem arheološkem inventarju, potrjena tudi prva postojanka kamenodobnih lovcev na planem pri nas. V Kamniku je bilo ob tej obletnici kar nekaj dogodkov, ki so krajevno in širšo javnost opozorili na pomembnost takratnih odkritij.

Prav je, da za nove generacije bralcev *Proteusa* vsaj do neke mere obnovimo kronologijo dogodkov iz tistega časa.

Radovedni župan

V ponedeljek, 14. marca leta 1938, okoli dveh popoldne je kamniški župan Nande Novak prišel na gradbišče mostu čez novi kanal potoka Nevljice. Stara struga potoka je tekla pod cerkvijo v Nevljah. Resno sta bila ogrožena pokopališče in cerkev. Pozimi leta 1938 so stekla regulacijska dela. Ta dela je vodil Kamničan inženir Karel Kumer – znan kot jugoslovanski in balkanski prvak v tekih. Novo izkopani kanal je odrezal nevarni okljuk pod cerkvijo in potok